

**REKREASYON VE ETKİNLİK TURİZMİ KAPSAMINDA FESTİVALLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ: KARAMAN İLİNDE BİR UYGULAMA (EVALUATION OF
FESTIVALS WITHIN THE SCOPE OF RECREATION AND EVENT TOURISM: AN APPLICATION
IN KARAMAN PROVINCE)**

Yağmur DEĞERLİ¹ (orcid.org/0000-0002-1248-4618)

Ezgi KIRICI TEKELİ^{21*} (orcid.org/0000-0002-1613-8448)

¹Bağımsız Araştırmacı, Karaman, Türkiye

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Karaman, Türkiye

Özet

Bu araştırma, Karaman ilinde düzenlenen festivalleri rekreasyon ve etkinlik turizmi açısından analiz etmektedir. Araştırmanın amacı, Karaman'daki festivallerin turistler tarafından tercih edilme nedenlerini, bu etkinliklerin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevre üzerindeki etkilerini ve olumlu ile olumsuz yönlerini belirlemektir. Aynı zamanda araştırma, festivallerin turist sayısını nasıl artırdığını ve ulusal ile uluslararası tanınırlığı artırmak için neler yapılması gerektiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kapsamda betimsel fenomenoloji deseni kullanılmış ve Karaman'da düzenlenen festivallere katılan turizm paydaşları ile festival organizatörlerinden oluşan 24 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi sürecinde MAXQDA programı kullanılarak betimsel analiz yapılmış olup açık ve kapalı kodlama sistemleri birlikte kullanılarak veriler işlenmiştir. Araştırma sonuçları; Karaman ilindeki festivallerin çoğunlukla yöresel ürünler ve gastronomi temaları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Potansiyel yeni festivallerin ise benzer temalara veya gençlik ve kültür festivallerine odaklanabileceği belirlenmiştir. Turistlerin festivalleri tercih etmelerinin öncelikli nedeni, Karaman'ın tarihi ve turistik yerlerini keşfetme istekleri olarak saptanmıştır. Ekonomik olarak, festivallerin yerel ekonomiye ve istihdama katkı sağladığı; sosyo-kültürel olarak ise kültürel kaynaşma ve etkileşimi teşvik ettiği tespit edilmiştir. Ancak, festivallere yoğun katılımın çevre kirliliğine yol açabileceği belirtilmiştir. Ayrıca festivallerin ulusal ve uluslararası tanınırlığını artırmak için sosyal medya ve dijital platformların etkin bir şekilde kullanılması gerektiği tespit edilmiştir. Nihai olarak festivallerin olumlu etkilerinin kültürel ve sosyal etkileşimde; olumsuz etkilerinin ise çevresel faktörlerde yoğunlaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Etkinlik Turizmi, Festivaller, Karaman, Nitel Araştırma

Abstract

This study examines the festivals held in Karaman through the lens of recreation and event tourism. The primary aim is to identify the reasons why tourists prefer these festivals and to assess their economic, socio-cultural, and physical environmental impacts, together with their positive and negative aspects. The research further seeks to clarify how festivals contribute to increased tourist numbers and to determine the factors that can enhance their national and international recognition. Within this framework, a descriptive-phenomenological design was employed, and semi-structured interviews were conducted with 24 participants, comprising tourism stakeholders and festival organisers involved in festivals in Karaman. During the analysis, descriptive analysis was conducted in MAXQDA, and the data were processed using a combination of open and closed coding. The findings indicate that festivals in Karaman predominantly revolve around local products and gastronomy. It was also identified that potential new festivals may either maintain similar themes or focus on youth- and culture-oriented concepts. The chief motivation for tourists to attend these festivals is their desire to explore Karaman's historical and touristic attractions. Economically, the festivals contribute to local economic growth and employment; socio-culturally, they foster cultural interaction and social cohesion. However, high levels of participation lead to environmental pollution. The results also reveal that effective use of social media and other digital platforms is essential to increasing the festivals' visibility both nationally and internationally. Ultimately, the positive impacts of festivals are centred on cultural and social interaction, whereas the negative consequences are predominantly associated with environmental factors.

Keywords: Recreation, Event Tourism, Festivals, Karaman, Qualitative Research

¹Bu çalışma, Doç. Dr. Ezgi KIRICI TEKELİ danışmanlığında, Yağmur DEĞERLİ tarafından 2024 yılında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kapsamında tamamlanan "Rekreasyon ve Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivallerin Değerlendirilmesi: Karaman İlinde Bir Uygulama" başlıklı ve 883559 tez nolu yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Sorumlu yazar: ezgi.krc@windowslive.com

DOI: 10.33083/joghat.2025.590

Giriş

Günümüzün endüstrileşmiş yapısı ve kentsel yaşamın yoğun temposu, turizm ve seyahat dinamikleri üzerinde belirgin etkiler yaratmaya devam etmektedir. Bireyler, görev ve sorumluluklarının dışında kalan boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla, yaşadıkları yerden uzaklaşmak ve kendilerini yenileyerek motivasyonlarını artırmak için turizm faaliyetlerine veya rekreasyonel etkinliklere katılım sağlamaktadırlar (Can, 2015). Dolayısıyla, her geçen gün turistik faaliyetler ve rekreasyonel etkinlikler önemli bir hale gelmektedir. Ayrıca, son yıllarda bireyler daha sık ve kısa süreli tatiller yapmayı tercih etmektedirler (Akyürek, 2016). Bu bağlamda birçok kişi, bazen mevcut bir rekreasyonel etkinliğe katılmak amacıyla seyahat etmekte, bazen ise tatil süresince rekreasyonel etkinliklere katılmayı istemektedirler (Güner, 2019). Aynı zamanda, gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri hem turizm faaliyetlerine hem de rekreasyonel etkinliklere katılımı kolaylaştırmakta, bu da destinasyonlar arasındaki rekabeti gün geçtikçe artırmaktadır. Destinasyonlar, turizm talebini çekmek ve talep yaratmak amacıyla, doğal, kültürel ve tarihi çekiciliklerinin yanı sıra düzenledikleri veya ev sahipliği yaptıkları etkinlikler aracılığıyla rekabetçiliklerini artırma çabası içinde olmaktadır (Aykaç ve Tekeli, 2021; Can, 2015).

Etkinliklerin büyüklük ve içerik açısından farklılık göstermesi; bölgelere olan talebin artması, bölge imajına katkı sağlanması ve mevsimselliğe olan etkinin azaltılması gibi çeşitli faydalar sağlamaktadır. Dolayısıyla etkinliklerin planlanması, başarısı ve sürdürülebilirlikleri bölgeler açısından büyük önem taşımaktadır (Tekeli, Kırıcı Tekeli ve Değerli, 2023). Bu önemli etkinliklerden biri festivallerdir. Destinasyonlarda düzenlenen festivaller, destinasyon imajını olumlu yönde etkileyerek turizm potansiyelini artırmaktadır. Festivaller, bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında önemli yer tutan etkinlikler olarak bilinmektedir. Bu tür etkinlikler; ekonomik hareketliliği artırma, yerel kültürün sürdürülebilirliğini sağlama, toplumsal dayanışmayı güçlendirme ve fiziksel çevreyi iyileştirmenin yanı sıra turizmi canlandırma gibi birçok fonksiyona sahiptir (Tekeli ve Kırıcı Tekeli, 2020; Yalın ve Kurban, 2013). Öyle ki Türkiye'nin pek çok ilinde olduğu gibi Karaman'da düzenlenen festivaller de hem yerel halk hem de ziyaretçiler için önemli ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel deneyimler sunmaktadır (Şehrim Karaman, 2024).

Bu araştırma, rekreasyon ve etkinlik turizmi kapsamında Karaman ili özelinde düzenlenen festivalleri incelemektedir. Rekreasyon ve turizm literatürü incelendiğinde “rekreasyon ve festivaller” (Akturfan ve Şen, 2023; Ercan ve Civelek, 2021; Schwarz ve Tait, 2007) veya “etkinlik turizmi ve festivaller” (Büyükşalvarcı ve Akkaya, 2018; Çavuş ve Gürgah, 2022; Laing, 2018; Podgórski ve Fido, 2018) ile ilgili birçok araştırma ile karşılaşılrsa da Karaman ilinde düzenlenen festivallerin her iki kavramın kesişiminde bütüncül bir bakış açısıyla ele alındığı bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmanın yapıldığı Karaman, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla ön plana çıkmakta olup bu zenginliğini festivaller aracılığıyla sergilemektedir. Yerel halkın ve turistlerin katılımı ve coşkusuyla hayat bulan bu etkinlikler, kentin kültürel kimliği açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Karaman'da düzenlenen festivallerin incelenmesi, kentin kültürel dokusunu anlamak ve gelecekteki etkinliklerin daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde planlanmasına katkıda bulunmak açısından büyük önem arz etmektedir. Karaman'ın öne çıkan bu özellikleri, ili rekreasyon ve etkinlik turizmi bağlamında incelenmeye değer bir destinasyon hâline getirmekte ve araştırma kapsamında ele alınmasını anlamlı kılmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, Karaman'daki festivallerin turistler tarafından tercih edilme nedenlerini, bu festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevreye olan etkilerini belirlemek ve festivallerin olumlu ile olumsuz yönlerini ortaya koymaktır. Ayrıca araştırma, festivallerin turist sayısını nasıl arttırdığını ve ulusal ile uluslararası bilinirliği artırmak için neler yapılması gerektiğini tespit etmeyi hedeflemektedir. Araştırma amacından yola çıkarak belirlenen temel araştırma problemi ise “*Karaman'da düzenlenen festivallerin şehir ve turizm paydaşları üzerindeki genel etkileri nelerdir?*” şeklindedir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda araştırma, festivallerin çok boyutlu etkilerini rekreasyon ve etkinlik turizmi perspektifinden bütüncül biçimde ele alarak literatürdeki kuramsal ve metodolojik boşluğu doldurmaktadır.

Bu çalışmada, rekreasyon ve etkinlik turizmi genel bir bakış açısıyla ele alınmış olup rekreasyon kavramı, etkinlik turizmi kavramı, rekreasyon ile etkinlik turizmi ilişkisi gibi konu başlıkları incelenmiştir. Ardından, Karaman ilinde düzenlenen festivaller değerlendirilmiştir. Öncelikle festival kavramı, festivallerin etkileri, rekreasyon ve etkinlik turizmi kapsamında festivaller ile ilgili yapılan çalışmalar detaylandırılmıştır. Daha sonra ise Karaman ilinde düzenlenen festivallerin etkileri nitel araştırma yöntemi aracılığıyla incelenmiştir. Araştırmanın problemi, tasarımı/deseni, veri toplama yöntemleri, katılımcıların belirlenmesi, veri analizi stratejisi ve toplanan verilerin işlenmesi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ayrıca, uygulanan nitel yöntemden elde edilen verilerin geçerliliği ve güvenilirliği ile bu verilerin analizi ortaya koyulmuş ve elde edilen bulgular tartışılmıştır. Tüm bu bulgular, daha önce yapılan benzer çalışmaların sonuçları ışığında incelenmiş olup araştırmanın teorik ve pratik katkıları sunulmuş ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirdikleri çeşitli aktiviteleri içermektedir. Bu aktiviteler, iş hayatından arta kalan zamanlarda yapılan ve bireysel ihtiyaç ve istekler doğrultusunda farklı anlamlar kazanan faaliyetlerdir (Tekeli ve Bozkurt, 2021). Benzer şekilde Karaküçük (2008: 58) rekreasyonu; *“insanların zorunlu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra geriye kalan boş zamanlarında gerçekleştirdikleri faaliyetler”* olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, rekreasyonun farklı amaçlarla yapılan etkinlikleri kapsadığını vurgulamaktadır. Etkinlikler ise *“bireylerin kişisel veya toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak, ortak duygu ve düşünceleri paylaşmak ve ortak hedeflere ulaşmak amacıyla düzenledikleri faaliyetlerdir”* (Ekin, 2011: 3). Goldblatt (2008: 12) etkinliklerin *“insani ihtiyaçları karşılamak amacıyla düzenlendiğini”* ifade etmektedir. Bu tanımlar, rekreatif faaliyetlerin ve etkinliklerin hem bireysel hem de toplumsal boyutlarını ortaya koymaktadır. Öyle ki bireylerin, grupların veya toplulukların etkinliklere katılmak için seyahat etmeleri ya da gittikleri destinasyonda etkinliklere katılım sağlamaları, etkinlik turizmi kavramının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu turizm türü hem temel bir turistik ürün hem de alternatif bir turizm türü olarak değerlendirilmektedir. Akoğlu Kozak ve Bahçe (2009: 157) etkinlik turizmini; *“özel olayların planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması süreci”* olarak tanımlamaktadır.

Kavramsal çerçeveye ilişkin yapılan tanımlar, rekreasyon ve etkinlik turizmi kavramlarını her ne kadar farklı açılardan ele alsa da kavramlar arasında belirli ortak özelliklerde mevcuttur. Literatürde, rekreasyonu turizm bağlamında ele alan ya da turizmi rekreasyon çerçevesinde değerlendiren çok sayıda tanım, analiz ve değerlendirme bulunmaktadır. Ancak, bu değerlendirmeler büyük ölçüde turizme veya rekreasyona hangi bakış açısı ile yaklaşıldığı ile ilgilidir (Karaküçük ve Akgül, 2016). Bu bağlamda rekreasyon ve etkinlik turizmi kavramları, genellikle boş zaman faaliyetlerine karşılık gelmektedir. Bu ilişkili iki kavram; bireylerin dinlenmek, eğlenmek, hayata yeniden tutunmak, gerekli enerjiyi depolamak, çalışma hayatına hazırlanmak vb. gibi birtakım faydaları karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Artan kentleşme, yoğun iş hayatı ve sanayileşmenin beraberinde getirdiği stres gibi zorlukların yönetiminde rekreasyon ve etkinlik turizmi kapsamında yapılan faaliyetlerinin önemi gün geçtikçe daha belirgin hale gelmektedir. Bu bağlamda bireyler stresten uzaklaşma, motivasyonlarını yükseltme vb. gibi amaçlar doğrultusunda rekreatif faaliyetlere veya etkinliklere katılmaktadır. Böylelikle rekreasyon ve etkinlik turizmi arasında ortak bir bağ gelişmekte olup bu etkileşim ve iletişim giderek artan bir önem kazanmaktadır (Karaküçük, 2008).

Destinasyonlarda düzenlenen rekreatif faaliyetlerin ve etkinliklerin başında festivaller gelmektedir. Quinn (2009: 6) festivalleri; *“belirli bir zamanda, belirli aralıklarla gerçekleşen, bireylerin ve toplumların eğlenmesine yönelik yapılan eğlence ve kutlama faaliyetleri”* olarak tanımlamaktadır. Bilgili, Yağmur ve Yazarkan (2012: 118) ise festivalleri; *“belirli bir yer ve tema etrafında düzenlenen etkinlikler bütünü”* olarak ifade etmektedir. Festivallerin birtakım etkileri mevcuttur. Derrett (2003) festivallerin etkilerini; festivalin gerçekleştiği yer, festivalin düzenlendiği bölgede yaşayan yerel halk ve festivale katılım gösteren ziyaretçiler olmak üzere üç ana unsurda toplamaktadır (Derrett, 2003). Festivallerin düzenlendikleri destinasyonlara önemli ölçüde etkileri olmaktadır. Bu etkiler, festivallerin gerçekleştiği alanın düzenlenmesi, altyapının geliştirilmesi veya çevresel düzenlemeler gibi değişiklikleri içerebilmektedir. Aynı zamanda festivaller, yerel bölgelerin tanıtımına katkı sağlayarak destinasyonun bilinirliğini ve cazibesini artırmaktadır. Festivallerin düzenlendiği destinasyonlarda yaşayan yerel halk için de çeşitli etkileri bulunmaktadır. Başta yerel ekonomi üzerinde olumlu etkiler yaratarak bölgedeki işletmelerin gelirlerini artırabilmektedir. Ayrıca, festivaller, toplumsal birlikteliği teşvik etmekte ve yerel kültürün korunmasına katkı sağlamaktadır. Festivale katılım gösteren ziyaretçiler de festivallerin önemli bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Ziyaretçiler için festivaller, eğlence ve sosyalleşme fırsatları sunmaktadır. Bununla birlikte, ziyaretçilerin festivallere olan ilgileri ve beklentileri, festivallerin düzenlendiği destinasyonların seçimini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla festivaller hem düzenlendikleri yer hem de yerel halk ve ziyaretçiler için çok yönlü etkiler yaratan önemli etkinliklerdir (Derrett, 2003; Doğan ve Tekeli, 2024; Karaca, Yıldırım ve Çakıcı, 2017; Okumuş vd., 2012).

Festivallerin çeşitli etkileri, destinasyonların bu tür etkinliklere öncelik vermelerine neden olmaktadır. Türkiye’de sadece bir yıl içerisinde farklı bölgelerde ve temalarda yaklaşık 1300 festival düzenlendiği kaydedilmiştir (Giritlioğlu, Olcay ve Özekici, 2015). Festivallerin düzenlendiği illerden biri de Karaman’dır. Karaman’da; Türk Dili Bayramı, Karamanoğlu Mehmetbey’i Anma Törenleri, Taşeli Kültür ve Sıla Festivali gibi öne çıkan festivaller bulunurken, Başyayla Kiraz Festivali, Sarıveliler Karacaoğlan ve Yayla Şenliği gibi yerel festivaller de bölgenin kültürel zenginliklerini gözler önüne seren önemli organizasyonlar arasında yer almaktadır (Karaman’da Yatırım, 2024). Öyle ki bu festivaller araştırma konusu olmuş olup araştırmada festivallerin hem rekreatif bir faaliyet hem de turistik bir etkinlik çerçevesinde ele alınmasına olanak tanımıştır. Bu yönüyle araştırmanın, festivallere yönelik yapılan diğer araştırmalardan farklılık gösterdiği tespit

edilmiştir. Daha açık bir ifadeyle, rekreasyon ve turizm literatürü incelendiğinde, rekreasyon ve festivaller üzerine (Akturfan ve Şen, 2023; Ercan ve Civelek, 2021; Schwarz ve Tait, 2007) veya etkinlik turizmi ve festivaller üzerine (Büyükşalvarcı ve Akkaya, 2018; Çavuş ve Gürgah, 2022; Laing, 2018; Podgórski ve Fido, 2018) çeşitli araştırmaların bulunduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu çalışmaların çoğu, farklı ülkelerde ve coğrafi bölgelerde gerçekleşen festivallere odaklanmakta olup Karaman özelinde festivallerin ele alınmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla coğrafi açıdan festivallerin odak noktası farklılık arz etmektedir. Ayrıca, diğer araştırmalar festivalleri genellikle tek bir bakış açısından, yani sadece turizm veya sadece rekreasyon kapsamında incelemektedir. Bu çalışmanın bir diğer özgün yönü ise Karaman’da düzenlenen festivallerin nitel araştırma yöntemleri kullanılarak çok yönlü incelenmesidir. Bu bağlamda, mevcut ve potansiyel festivallerin tercih edilme nedenleri, ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri, turist sayısını artırıcı özellikleri, ulusal ve uluslararası bilinirliği, olumlu ve olumsuz yönleri nitel araştırma yöntemlerine ilişkin bir program kullanılarak derinlemesine analiz edilmiştir. Nitekim araştırmanın coğrafi odak noktası, kapsamı ve yöntemi diğer araştırmalardan farklılık göstermekte ve özgünlüğünü vurgulamaktadır.

Sonuç itibarıyla değerlendirildiğinde festivaller üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla büyük ve tanınmış destinasyonlara odaklanmaktadır (Ekin, 2011; Laing, 2018; Özgen Tuncer, 2020; Schwarz ve Tait, 2007). Bu araştırma ise Karaman örneği üzerinden rekreasyon, etkinlik, etkinlik turizmi ve festival kavramlarını tek bir bütüncül akış içinde ele alarak literatürde ayrı ayrı incelenen bu yapıları yerel ölçekte yeniden konumlandırmaktadır. Ayrıca araştırma, mevcut araştırmalara kıyasla daha yerel, derinlemesine ve çok boyutlu bir metodolojik çerçeve sunmaktadır. Bu yönüyle araştırma hem kavramlar arası ilişkileri güçlendirmekte hem de festival turizmine yönelik özgün bir analiz örüntüsü geliştirmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin çeşitli etkilerini detaylı bir şekilde saptamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak araştırma sorusu oluşturulmuş ve “*Karaman ilinde düzenlenen festivallerin etkileri nelerdir?*” sorusu temel araştırma sorusu olarak belirlenmiştir. Araştırma sorusundan hareketle betimsel fenomenoloji araştırma deseni olarak belirlenmiş ve böylelikle katılımcıların deneyimlerinden ve tecrübelerinden faydalanarak Karaman özelinde önemli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu desen, araştırmacının fenomeni derinlemesine incelemesine ve mevcut literatüre dayalı olarak anlamlı bir çerçeve oluşturmaya olanak sağlamaktadır (Patton, 1990; Sandelowski, 1995). Araştırmanın fenomeni, Karaman ilinde düzenlenen festivaller olup katılımcılar ise Karaman ilindeki turizm paydaşları ve festival organizatörleridir. Daha önceden festivallere katılım sağlayan turizm paydaşlarının ve organizatörlerin seçilmesi, en uygun katılımcıların belirlenmesini sağlamış ve fenomenin derinlemesine incelenmesine olanak tanımıştır.

Fenomenolojik araştırmalarda genellikle bireysel görüşmeler tercih edilmektedir. Bu çalışmada da bireysel görüşmeler yapılmış ve veriler bu yöntemle toplanmıştır. Bireysel görüşmeler yapılmadan önce, “*Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu’ndan 06.06.2023 toplantı tarihli 11-2023/171 karar sayılı*” etik izin alınmıştır. Etik izin alındıktan sonra, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak 24 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların yanıtlarının belirli bir noktada tekrar etmesiyle sonlandırılmıştır. Dolayısıyla veri doygunluğu sağlanmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş olup 15 Ocak 2024 ile 15 Şubat 2024 tarihleri arasında yapılmıştır. Katılımcıların tercih ettiği mekânlarda ve zamanlarda yapılan görüşmeler 40 ile 90 dakika arasında sürmüştür. Veri toplama sürecinde, görüşme verilerinin kaydedilmesi sağlanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcıların belirlenmesi amacıyla, amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme tekniği uygulanmıştır. Karaman ilinde düzenlenen festivallere turizm paydaşlarının ve organizatörlerin daha önceden katılım sağlamış olması bir ölçüt olarak alınmıştır. Katılımcılara iletilen görüşme sorularına aşağıda yer verilmiş olup sorular Karaman’daki festivallerin etkilerini çok boyutlu incelemeye yönelik geliştirilmiş ve literatürde festivallere ilişkin yapılan araştırmalardan esinlenmiştir (Akturfan ve Şen, 2023; Alagöz ve Taş, 2022; Çavuş ve Gürgah, 2022; Dalgın, Kara ve Çeken, 2023; Ercan ve Civelek, 2021; Erciyas ve Yılmaz, 2021; Özgen Tuncer, 2020; Zavalı ve Öztürk, 2020).

1. Karaman’da düzenlenen festivaller nelerdir?
2. Karaman’da düzenlenmesini düşündüğünüz festivaller nelerdir?
3. Karaman’da düzenlenen festivalleri turistlerin tercih etme nedenleri nelerdir?
4. Karaman’da düzenlenen festivallerin ekonomik etkileri nelerdir?

5. Karaman’da düzenlenen festivallerin sosyo-kültürel etkileri nelerdir?
6. Karaman’da düzenlenen festivallerin fiziksel çevreye etkileri nelerdir?
7. Karaman’da düzenlenen festivallerin bölgeye gelen turist sayısını artırıcı özellikleri nelerdir?
8. Karaman’da düzenlenen festivallerin ulusal ve uluslararası bilinirliğini artırmak için neler yapılabilir?
9. Karaman’da düzenlenen festivallerin olumlu yönleri nelerdir?
10. Karaman’da düzenlenen festivallerin olumsuz yönleri nelerdir?

Bu sorular doğrultusunda elde edilen veriler deşifre edilmiş ve Maxqda programı aracılığıyla birtakım analizlere tabi tutulmuştur. Öncelikle literatürden ve elde edilen verilerden yola çıkarak tema ve alt temalar belirlenmiş olup veriler açık kod ve kapalı kod sistemi ile işlenmiştir. Ardından içerik analizi ve birtakım betimsel analizler yapılmıştır. Kod sistemi oluşturulduktan sonra yapılan kelime frekans analizi, kelime bulutu, kod-alt kod-teori modeli ve belge portresi analizleri verilerin detaylı bir şekilde açıklanmasını sağlamıştır.

Araştırmının geçerliliği, iç ve dış geçerlilik açısından değerlendirilmiştir. İç geçerlilik için ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış ve katılımcılar daha önce festivallere katılmış turizm paydaşları ve organizatörler arasından seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler, araştırma sorusuna uygun ve detaylı temalar içerecek şekilde toplanmıştır. Araştırmada veri doygunluğu sağlanmış ve görüşmeler tekrarlı yanıtlar alınana kadar devam etmiştir. Dış geçerlilik açısından, veriler detaylı betimlenmiş ve literatürle ilişkilendirilmiştir. Verilerin tematik analizleri, bulguların benzer bağlamlarda uygulanabilirliğini ve daha geniş bağlamlarda anlamlı olmasını sağlamıştır.

Araştırmının güvenilirliği, veri güvenilirliği ve araştırmacı güvenilirliği açısından ele alınmıştır. Veri güvenilirliği açısından bireysel görüşmeler kayıt altına alınmış olup verilerin doğru ve eksiksiz bir şekilde toplanması sağlanmıştır. Maxqda programının kullanılması verilerin sistematik ve tutarlı bir şekilde işlenmesine olanak tanımıştır. Ayrıca analiz süreçlerinin detaylı şekilde açıklanması, çalışma sürecinin tekrarlanabilirliğini artırmıştır. Araştırmacı güvenilirliği açısından, araştırma literatürle desteklenmiş ve bulgular mevcut literatürle ilişkilendirilmiştir. Bu durum araştırmacının bilimsel ve metodolojik yeterliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca açık ve kapalı kod sistemleri kullanılarak verilerin analiz edilmesi, verilerin güvenilir bir şekilde işlenmesini sağlamıştır.

Bulgular

Bu bölümde, öncelikle katılımcıların demografik özellikleri ele alınmış, ardından ana temalar ve alt temalardan oluşan kod sistemi ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada bulgular betimsel bir çerçevede değerlendirilmiş olup birtakım analizler yapılmıştır. Katılımcıların öncelikle cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek ve gelir seviyelerine ilişkin demografik bilgilerinden bahsedilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların çoğunluğunu erkekler oluşturmakta olup (n=17) yaş aralıkları farklılık göstermektedir. Ancak yine de katılımcıların çoğunluğunun 51 yaş ve üzeri oldukları (n=13) tespit edilmiştir. Medeni durum açısından değerlendirildiğinde, evli katılımcıların sayısının yüksek olduğu (n=20) görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların önemli bir bölümünün eğitim düzeyinin lisans seviyesinde olduğu (n=13) belirlenmiştir. Genel olarak ise katılımcıların eğitim düzeyleri lise ve doktora seviyeleri arasında değişim göstermektedir. Meslekleri incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun belediye başkanı oldukları (n=8) anlaşılmaktadır. Bu durumun temel nedeni, Karaman’daki çoğu festivali düzenleyen ana aktörlerin yerel yönetimler, özellikle belediyeler olmasından kaynaklanmaktadır. Belediyeler, yalnızca festival organizasyonlarının yürütülmesinde değil, aynı zamanda etkinliklerin finansmanı, tanıtımı, sürdürülebilirliği ve yerel turizm politikalarının şekillendirilmesinde de merkezi bir role sahiptir. Merkez ve ilçe belediye başkanlarına ek olarak belediye başkan yardımcıları, Karaman İl Kültür ve Turizm Şube Müdürü, Karaman Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler personelleri, Karaman Belediyesi organizatör personeli, seyahat acentesi sorumluları, otel müdürü, turizmci vb. gibi birçok turizm paydaşı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Son olarak ise katılımcıların büyük bir çoğunluğunun gelir düzeylerinin 20.001 TL ve üzerinde olduğu (n=17) bulgulanmıştır. Demografik bilgilerin ardından kod sistemine ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmının temelini oluşturan kod sisteminde; 10 ana tema, 65 alt tema ve 984 kod yer almaktadır. Düzenlenen festivaller, düzenlenebilecek festivaller, tercih edilme nedenleri, ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevreye etkiler, turist sayısını artırıcı özellikler, bilinirliği artırmak, olumlu ve olumsuz etkiler ana tema olarak belirlenmiştir. **Düzenlenen festivaller**; yöresel oyunlar ve şenlikler, mevsimsel kutlamalar ve doğal ürünlerin önemi, tanınmış kişilerin anılması ve onuruna etkinlikler, tarih ve geleneğin yaşatılması, Türk

dilinin ve Türk dünyasının kutlanması, kültür ve sanatın ifade edilmesi, memleket özlemi ve gurbetlik, yöresel ürün tanıtımı ve gastronomi lezzetleri olmak üzere 8 alt temadan oluşmaktadır. **Düzenlenebilecek festivaller;** ulusal ve uluslararası tanıtım festivalleri, iş ve istihdam odaklı festival ve kongreler, tarım ve endemik ürünler festivali, sanat ve kültürel miras festivali, turizm ve doğa festivali, yöresel ürün ve gastronomi festivali, gençlik ve kültür festivali olmak üzere 7 alt temadan oluşmaktadır. **Tercih edilme nedenleri;** çevre illere yakınlık, tanıtım ve iletişim, rekreasyonel faaliyetlere katılım, yöresel ürün satın alma isteği, sosyal ihtiyaçlar ve eğlence, turistik ve tarihi değerlerin keşfi, yerel kültür ve gastronomi deneyimi, sıra özlemi ve bağların güçlenmesi şeklinde 8 alt temadan oluşmaktadır. **Ekonomik etkiler;** festivallerin bölge ekonomisine genel etkisi, bölgedeki işletmelerin gelir artışı ve gelişimi, belediyelerin ekonomik yükümlülükleri, turistlerin bölge ekonomisine katkısı, yerel halkın gelir kaynakları ve istihdam olanakları şeklinde 5 alt tema, **sosyo-kültürel etkiler;** sosyal etkileşim ve toplumsal değerler, kültürel farkındalık ve tanıtım, kültürel yozlaşma ve çatışma, arkadaşlık ve sosyal bağlar, kültürel kaynaşma ve etkileşim olmak üzere 5 alt tema, **fiziksel çevreye etkileri** ise sürdürülebilirlik ve planlama, çevre düzenlemesi ve bilinçlendirme, alt yapı eksikliği ve sorunları, gürültü kirliliği, nüfus yoğunluğu ve çevre kirliliği olmak üzere 5 alt temadan oluşmaktadır. **Turist sayısını artırıcı özellikler** 6 alt temadan oluşmuş olup bunlar; rekreasyonel faaliyetler, tanıtım ve imaj, toplumsal katılım ve ilgi, doğal ve turistik değerler, gastronomik deneyimler, kültürel zenginlikler ve tarihtir. **Bilinirliğini artırmak** ana teması 8 alt temadan oluşmuş olup bunlar; medya ve basın ilişkilerinin yönetimi, turizm potansiyelinin artırılması, iş birlikleri ve ortaklıkların kurulması, reklam ve tanıtım materyallerinin dağıtımı, sosyal medya ve dijital platformların kullanımı, ünlü sanatçı ve etkinliklerin festivalde yer alması, kültürel ve tarihi mirasın tanıtımı, yerel altyapının geliştirilmesi ve hizmetlerin iyileştirilmesidir. **Olumlu etkiler;** misafirperverlik ve ev sahipliği kültürünün geliştirilmesi, bölgeye canlılık ve hareketlilik getirilmesi, kültürel değerlerin tanıtımı ve paylaşımı, bölge halkının motivasyonu ve bağlılığı, turizm potansiyelinin artırılması, kültürel ve sosyal etkileşim, ekonomik kalkınma ve istihdam olmak üzere 7 alt tema, **olumsuz etkiler;** organizasyon ve yönetim, katılımcıların deneyimleri, mali etkiler, güvenlik ve denetim sorunları, kültürel etkiler ve çevresel etkiler şeklinde 6 alt temadan oluşmaktadır. Öyle ki oluşturulan kod sistemi ile katılımcıların görüşleri sistematik bir şekilde sınıflandırılmış ve araştırma bulgularının derinlemesine incelenmesini mümkün kılmıştır. Kod sisteminin ardından kelime frekans analizi yapılmış olup Şekil 1’de kelime bulutuna yer verilmiştir.

Şekil 1. Kelime Bulutu

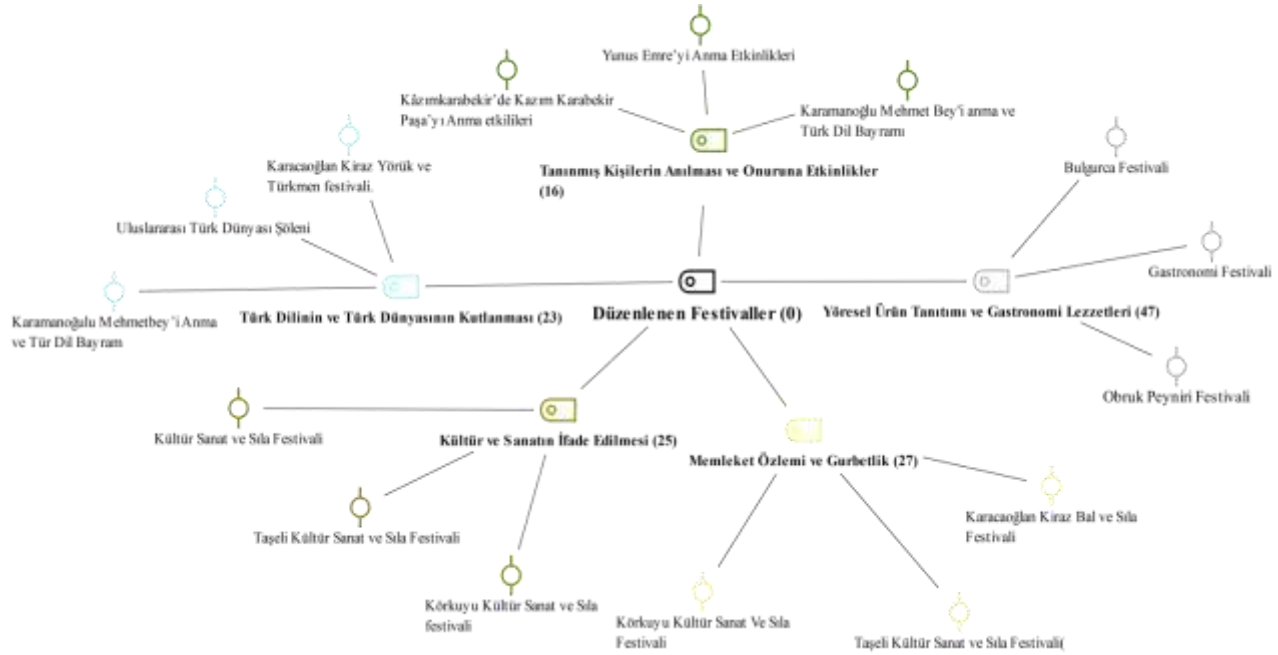

Araştırma kapsamında elde edilen veriler sonucunda, kelime frekans analizi yapılmış olup katılımcıların her bir kelimesi listelenmiştir. Bu doğrultuda 6.725 kelime elde edilmiştir. Fakat Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için kelime kökeni aynı olan kelimeler birleştirilmiştir (Örneğin; festival, festivali, festivaller, festivallerin vb. gibi). Bazı kelimeler ise harici listeye tabi tutulmuştur. Hariç tutulan kelimeler “ve, veya, için, gibi, yani, fakat, olabilir ve neden” gibi kelimelerden oluşmaktadır. Bunun sonucunda 2.077 kelime hariç

tutulmuş olup 4.648 kelime frekansa dâhil edilmiştir. Kelime bulutuyla ise 135 kelime grubu görselleştirilmiştir. Şekil 1’de yer alan kelimelerin boyutları sıklıklarına göre belirlenmiştir. Bir başka deyişle, kelimelerin büyüklüğü tekrar sayısının diğerlerinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda araştırmada en fazla tekrar eden kelimeler arasında “festival (551), bölge (320), kültürel (226), Karaman (198), turist (157), çevre (112), tanıtım (110), yerel (102), ürün (96), ekonomik (81), Ermenek (66), etkinlik (66), birey (62), yöresel (62), eğlenmek (61)” kelimeleri yer almaktadır. Yapılan araştırma ile Karaman özelinde düzenlenen festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel, fiziksel, olumlu ve olumsuz etkilerini tespit etmek, ulusal ve uluslararası bilinirliği artırmak, bölgede düzenlenen festivalleri ve bunlara alternatif olarak düzenlenebilecek festivalleri saptamak ve bu festivallerin turist sayısını artırıcı özelliklerini ortaya koymak amaçlandığından “festival, bölge, kültürel, Karaman, turist, çevre, tanıtım” gibi kelimeler en sık tekrar eden kelimeler olarak belirlenmiştir.

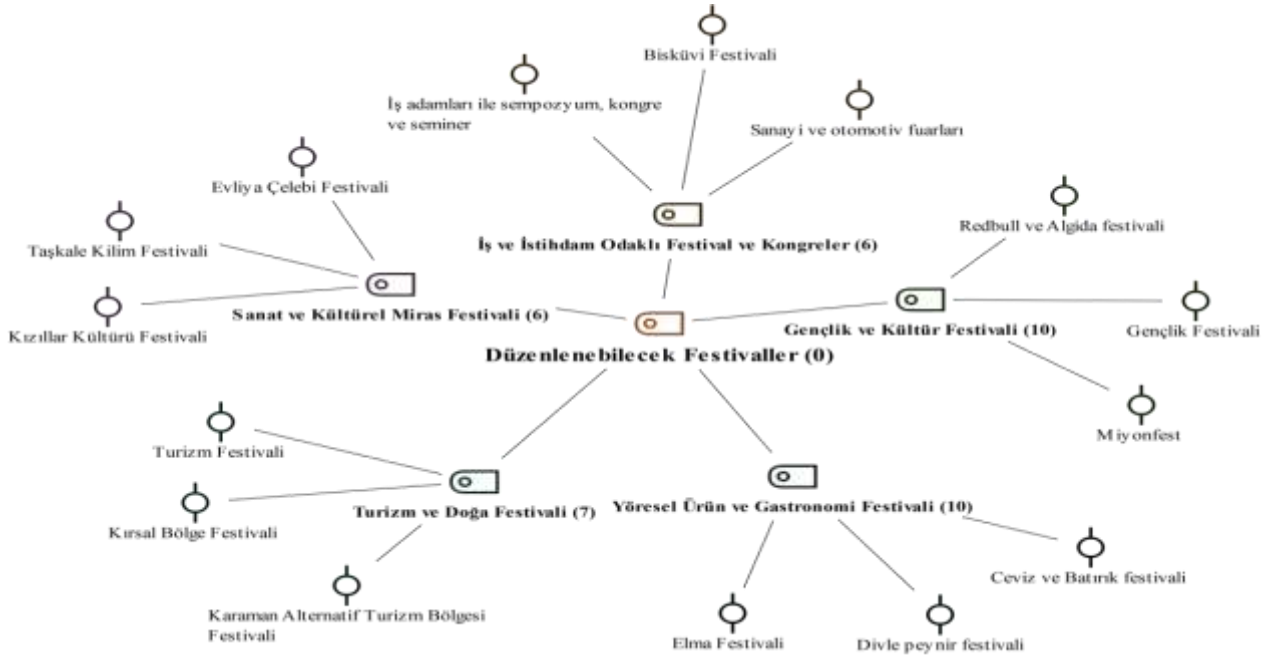
Kelime bulutunun ardından alt temaların kodlanma sıklığı ve katılımcıların örnek ifadeleri kod-alt kod-bölümler modeli kullanılarak tespit edilmiştir. Bu analiz ile katılımcıların alt temalara ilişkin görüşlerini belirten örnek ifadeler yer verilmiş olması, araştırmanın derinliğini artırmıştır. Yapılan araştırmada temaların fazla olmasından kaynaklı herhangi bir karışıklık olmaması için kod -alt kod-bölüm modelinde en sık tekrar eden alt temaların ilk beşine yer verilmiş ve her alt tema için üç farklı katılımcının örnek ifadeleri modele dahil edilmiştir. Düzenlenen festivaller, düzenlenebilecek festivaller, tercih edilme nedenleri, ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel etkiler, turist sayısını artırıcı özellikler, bilinirliği artırmak, olumlu ve olumsuz etkilere ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımını gösteren kod-alt kod- bölümler modeli Şekil 2 ile Şekil 11 arasında yer almaktadır.

Şekil 2. Karaman İlinde Düzenlenen Festivaller ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

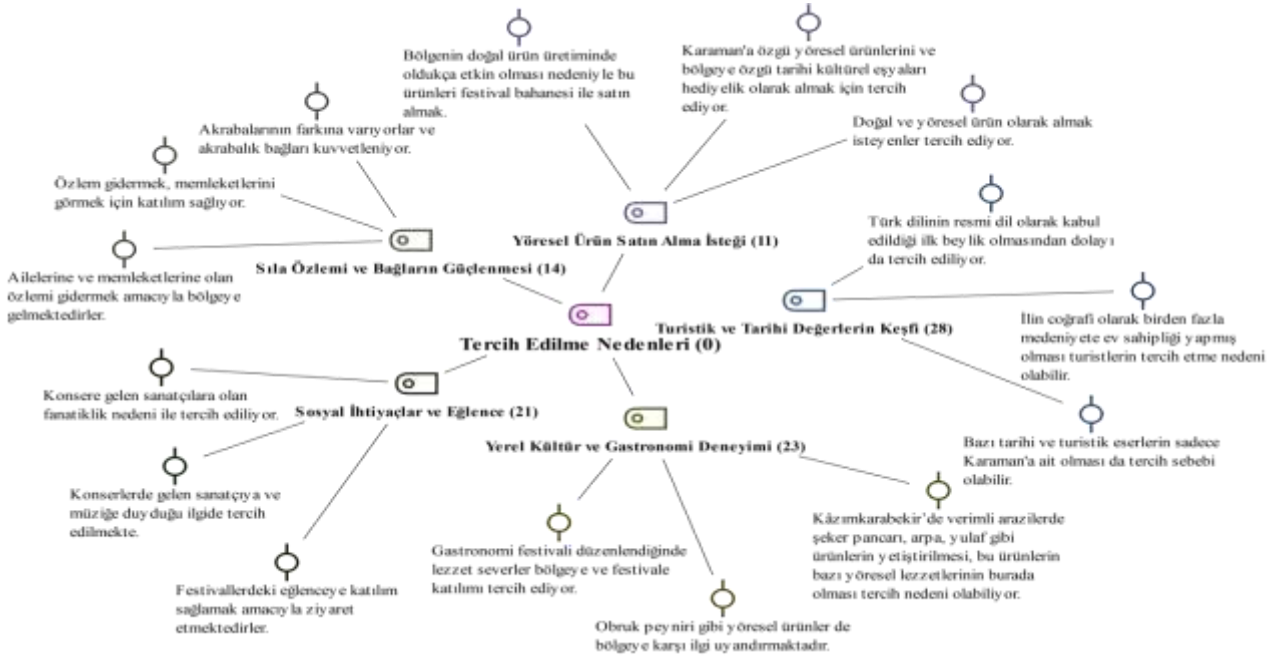
Şekil 2 incelendiğinde düzenlenen festivaller ana temasına ait olan yöresel ürün tanıtımı ve gastronomi lezzetlerine yönelik alt tema 47 kez, memleket özlemi ve gurbetlik alt teması 27 kez, kültür ve sanatın ifade edilmesi alt teması 25 kez, Türk dilinin ve Türk dünyasının kutlanmasına yönelik alt tema 23 kez ve son olarak tanınmış kişilerin anılması ve onuruna etkinlikler 16 kez kodlanmıştır. Katılımcıların yanıtlarına göre elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin çoğunluğu yöresel ürün tanıtımı ve gastronomi lezzetlerinden oluşmaktadır.

Şekil 3. Karaman İlinde Düzenlenebilecek Festivaller ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

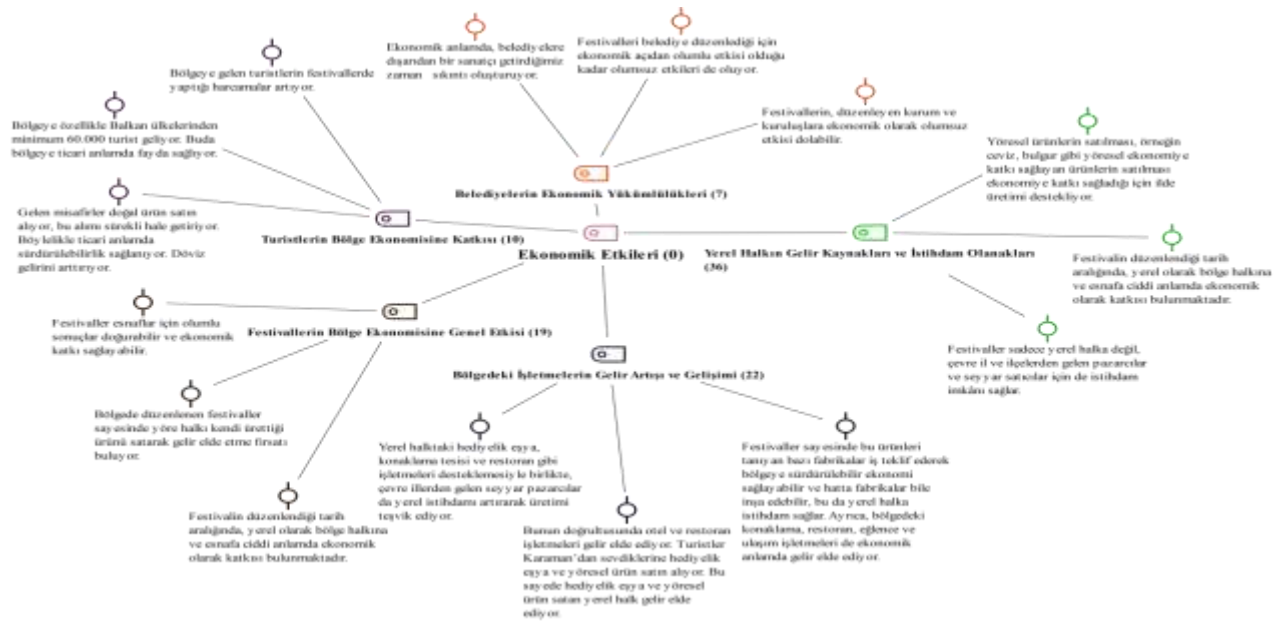
Şekil 3'e göre, Karaman ilinde düzenlenebilecek festivallerin alt temalarına bakıldığında, gençlik ve kültür festivali ile yöresel ürün ve gastronomi festivali 10 kez, turizm ve doğa festivali 7 kez, sanat ve kültürel miras festivalleri ile iş ve istihdam odaklı festival ve kongreler 6 kez kodlanmıştır. Kod-alt kod-bölümler modeline göre, Karaman ilinde düzenlenebilecek festivallere ilişkin katılımcıların önerileri genellikle gençlik ve kültür festivali ile yöresel ürün ve gastronomi festivali olmuştur.

Şekil 4. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Tercih Edilme Nedenleri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

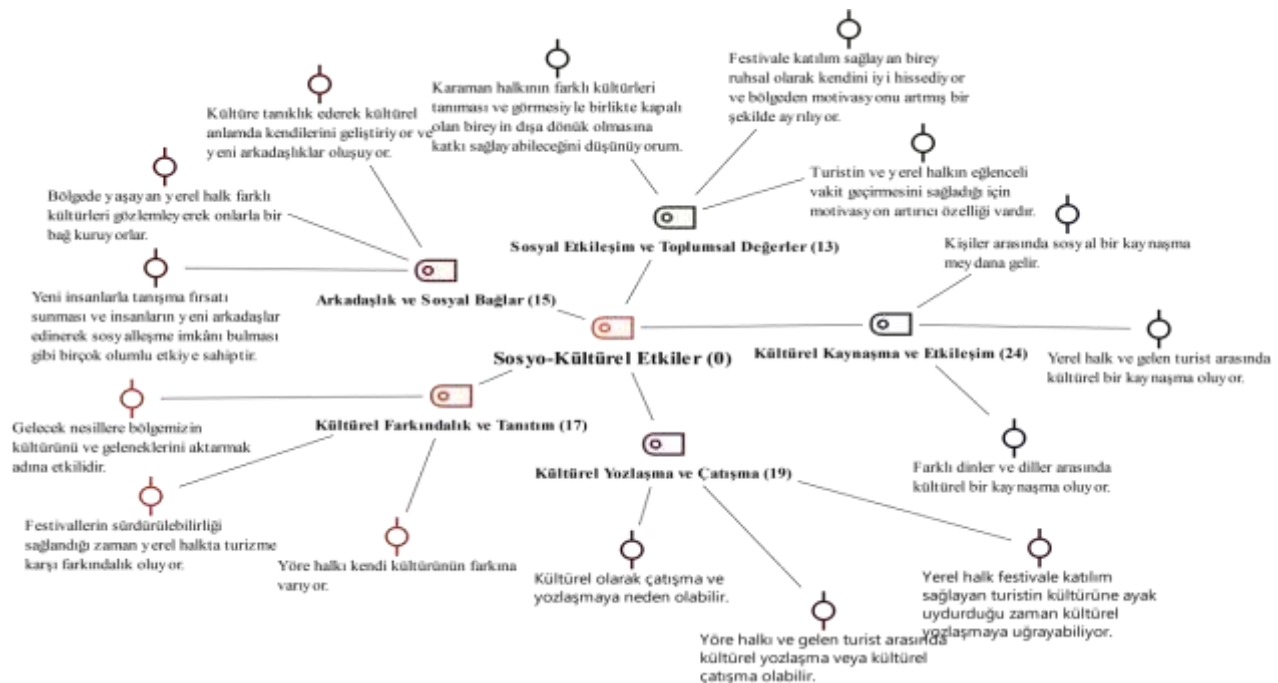
Şekil 4'e göre, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin tercih edilme nedenlerine ilişkin alt temalar incelendiğinde, en çok vurgulanan unsur turistik ve tarihi değerlerin keşfi olarak öne çıkmaktadır. Bu alt tema toplamda 28 kez kodlanmıştır. Ardından yerel kültür ve gastronomi deneyimi 23 kez, sosyal ihtiyaçlar ve eğlence 21 kez, sıra özlemi ve bağların güçlenmesi 14 kez ve son olarak yöresel ürün satın alma isteği 11 kez kodlanmıştır. Bu bulgulara göre, katılımcıların festivalleri tercih etme nedenleri arasında bölgedeki turistik ve tarihi yerlerin keşfi en önemli faktör olarak belirlenmiştir.

Şekil 5. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Ekonomik Etkileri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

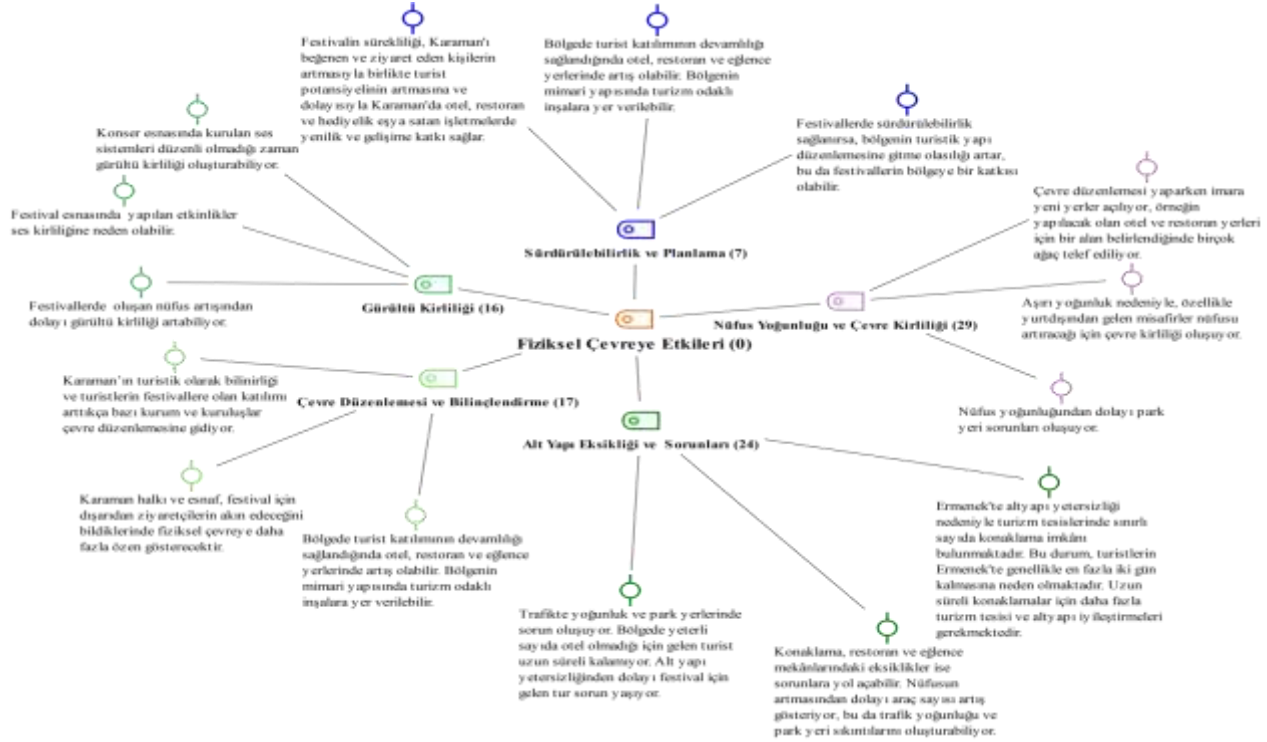
Şekil 5 incelendiğinde, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin ekonomik etkileri ile ilgili katılımcıların görüşlerini gösteren kod-alt kod-bölümler modeline yer verildiği görülmektedir. Modele göre, yerel halkın gelir kaynağı ve istihdam olanakları 36 kez, bölgedeki işletmelerin gelir artışı ve gelişimi 22 kez, festivallerin bölge ekonomisine genel etkisi 19 kez, turistlerin bölge ekonomisine katkısı 10 kez ve son olarak belediyelerin ekonomik yükümlülükleri 7 kez kodlanmıştır. Bunun sonucunda, bölgede düzenlenen festivallerin yerel halkın gelir kaynağını ve istihdam olanaklarını daha çok etkilediği saptanmıştır.

Şekil 6. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Sosyo-Kültürel Etkileri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

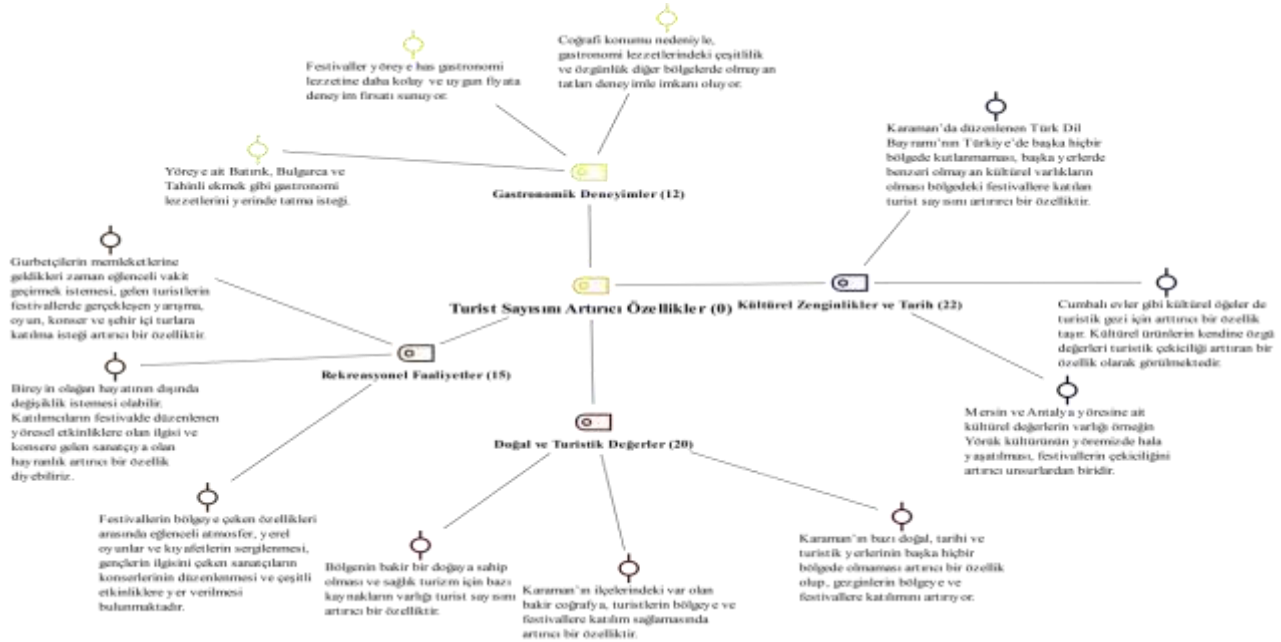
Şekil 6'da festivallerin sosyo-kültürel etkilerinin alt temalarına bakıldığında, kültürel kaynaşma ve etkileşim 24 kez, kültürel yozlaşma ve çatışma 19 kez, kültürel farkındalık ve tanıtım 17 kez, arkadaşlık ve sosyal ilişkiler 15 kez ve son olarak sosyal etkileşim ve toplumsal değerler 13 kez kodlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, festival için bölgeye gelen turistler ile yerel halk arasında oluşan kültürel kaynaşma ve etkileşimin yoğunluk gösterdiği saptanmıştır.

Şekil 7. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Fiziksel Çevreye Etkileri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 7'deki verilere göre, festivallerin fiziksel çevreye etkilerinin alt temaları incelendiğinde, nüfus yoğunluğu ve çevre kirliliği en sık vurgulanan unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu alt tema toplamda 29 kez, alt yapı eksikliği ve sorunları 24 kez, çevre düzenlemesi ve bilinçlendirme 17 kez, gürültü kirliliği 16 kez ve sürdürülebilirlik ve planlama 7 kez kodlanmıştır. Bu bulgular, festivallerin bölgedeki nüfus yoğunluğunda artış ve olumsuz çevresel etkilerinin üzerinde dikkatle durulması gerektiğini göstermektedir.

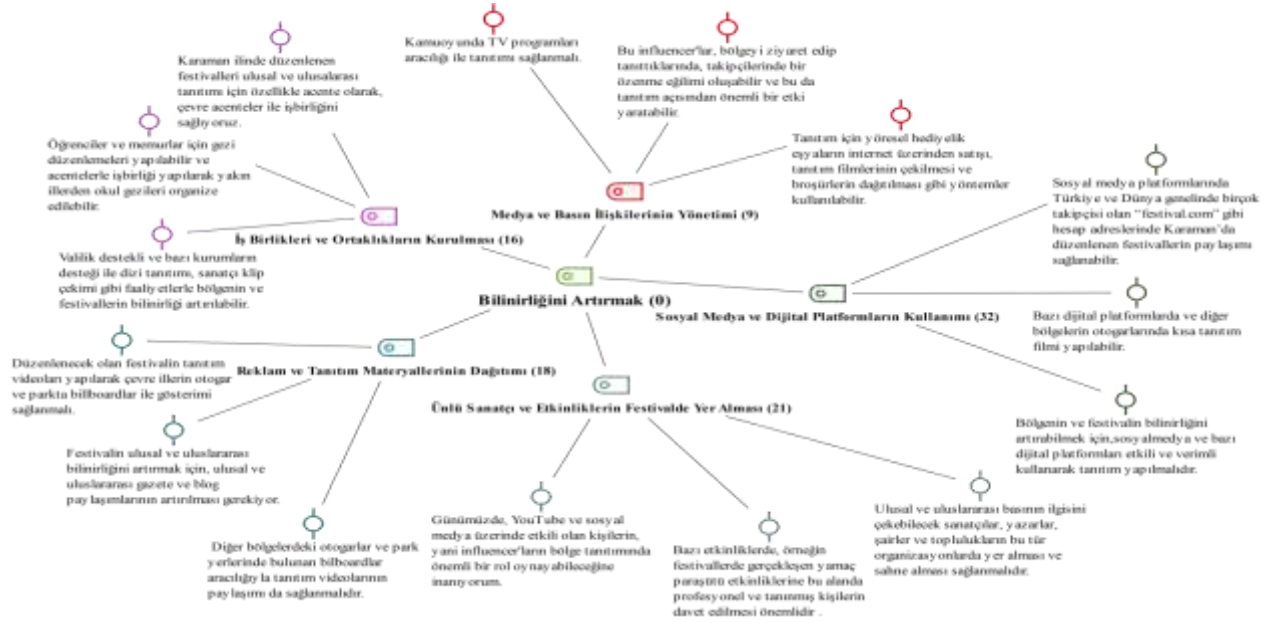
Şekil 8. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Turist Sayısını Artırıcı Özellikleri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 8'deki verilere göre, bölgede düzenlenen festivallerin turist sayısını artırıcı özelliklerine dair alt temalarda en çok vurgulanan unsur kültürel zenginlik ve tarih olmuştur. Bu alt tema toplamda 22 kez kodlanmıştır. Onu takip eden diğer alt temalar ise sırasıyla doğal ve turistik değerler (20 kez), rekreatif faaliyetler (15 kez) ve gastronomik deneyimlerdir (12 kez). Bu bulgular, bölgedeki festivallerin turist çekme

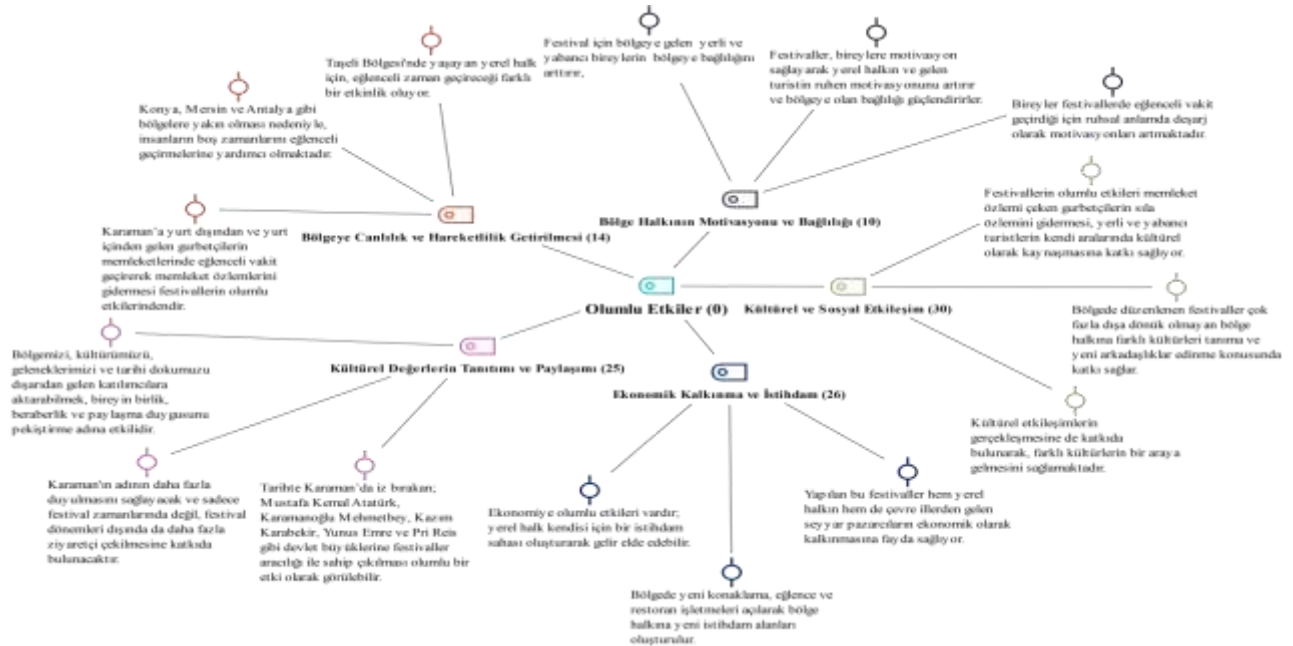
potansiyelinde kültürel ve tarihi zenginliklerin öne çıktığını ve bu özelliklerin turistler için önemli bir cazibe unsuru olduğunu göstermektedir.

Şekil 9. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Bilinirliğini Artırmak ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 9'daki verilere göre, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını artırmak amacıyla sosyal medya ve dijital platformların kullanımının ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bu alt tema, toplamda 32 kez kodlanmıştır. Bunun yanı sıra ünlü sanatçı ve etkinliklerin festivalde yer alması 21 kez, reklam ve tanıtım materyallerinin dağıtımı 18 kez, iş birlikleri ve ortaklıkların kurulması 16 kez ve medya ve basın ilişkilerinin yönetimi 9 kez kodlanmıştır. Bu bulgular, festivallerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanıtımında sosyal medya ve dijital platformların kullanımının, kritik bir strateji olarak öne çıktığını ortaya koymaktadır.

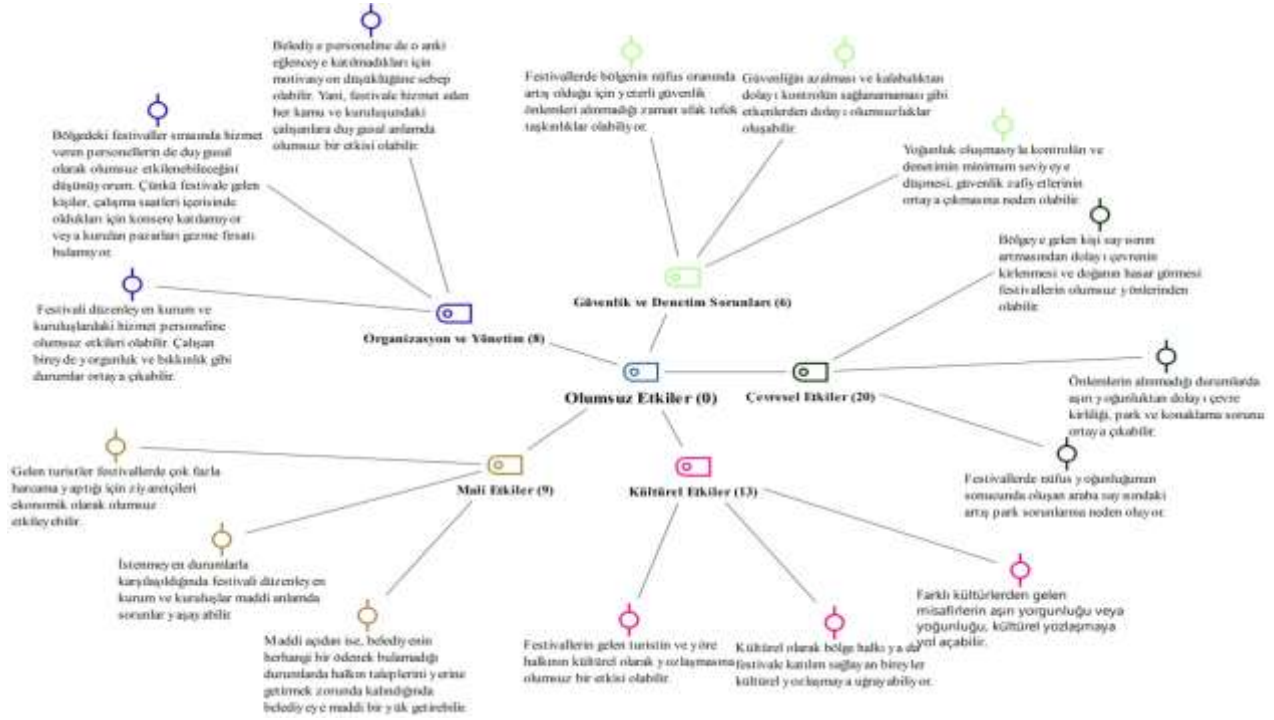
Şekil 10. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Olumlu Etkileri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 10'daki verilere göre, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin olumlu etkilerinin alt temalarına bakıldığında en çok vurgulanan unsur kültürel ve sosyal etkileşimdir. Bu alt tema toplamda 30 kez kodlanmıştır. Onu takip eden diğer alt temalar ise sırasıyla ekonomik kalkınma ve istihdam (26 kez), kültürel değerlerin tanıtımı ve paylaşımı (25 kez), bölgeye canlılık ve hareketlilik getirmesi (14 kez) ve bölge halkının

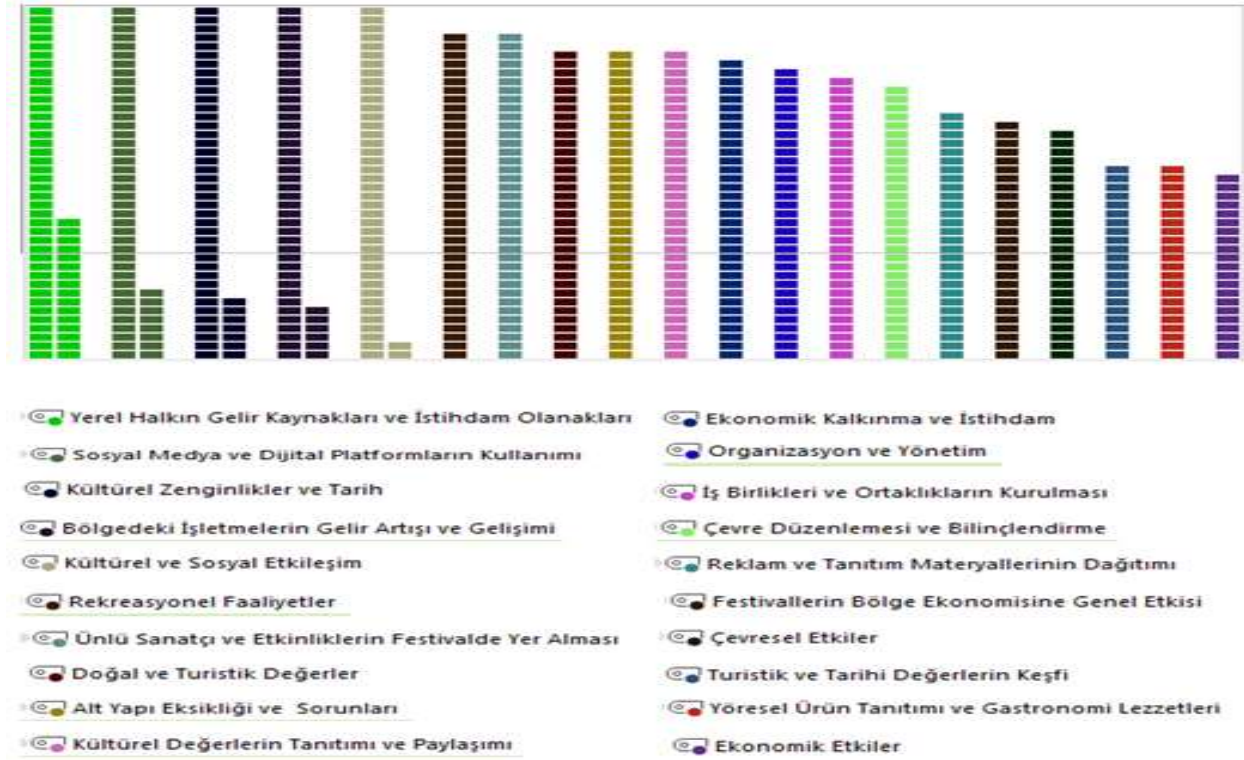
motivasyonu ve bağlılığı (10 kez) olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, Karaman ilindeki festivallerin toplumda kültürel etkileşimi artırdığını, ekonomik kalkınmaya ve istihdama katkı sağladığını ve yerel kültürel değerlerin tanıtımını teşvik ettiğini göstermektedir.

Şekil 11. Karaman İlinde Düzenlenen Festivallerin Olumsuz Etkileri ile İlgili Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımını Gösteren Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 11'e göre, Karaman ilinde düzenlenen festivallerin olumsuz etkileri alt temalarına bakıldığında, en çok vurgulanan unsur çevresel etkilerdir. Bu alt tema toplamda 20 kez kodlanmıştır. Ardından kültürel etkiler 13 kez, mali etkiler 9 kez, organizasyon ve yönetim 8 kez ve güvenlik ve denetim sorunları 6 kez kodlanmıştır. Bu bulgular, festivallerin olumsuz etkilerinin özellikle çevresel ve kültürel alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir.

Şekil 12. En Uzun Bahsedilen Alt Temalara Yönelik Belge Portresi

Şekil 12’de sunulan belge portresi, katılımcılar tarafından en uzun bahsedilen alt temalara odaklanmakta ve toplamda 65 farklı alt tema bulunmaktadır. Araştırmada alt tema sayısı fazla olduğu için portrede en uzun bahsedilen 20 alt tema farklı renklerle görselleştirilmiştir. Dolayısıyla her bir renk, belirli bir alt temayı simgelemekte olup kutuların uzunluğu, katılımcıların ilgili alt tema hakkındaki ifadelerinin uzunluğuyla orantılıdır. Bir diğer deyişle, bir katılımcının alt tema ile ilgili ifadesi ne kadar uzunsa o tema için ayrılan kare kutu da o kadar büyük olmaktadır. Bu bağlamda en uzun bahsedilen alt tema, yerel halkın gelir kaynakları ve istihdam olanakları olmuştur. Katılımcılar Karaman ilinde düzenlenen festivallerin yerel halkın gelir kaynaklarına ve istihdam olanaklarına katkılarına dair uzun bir bilgi paylaşımında bulunmuşlardır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, Karaman’daki festivallerin turistler tarafından neden tercih edildiğini, bu festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevre üzerindeki etkilerini ve festivallerin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini saptamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, araştırma kapsamında festivallerin turist sayısını nasıl artırdığını ve ulusal/uluslararası düzeyde tanınırlığın artırılması için neler yapılması gerektiğini belirlemek hedeflenmiştir. Karaman ilinde düzenlenen festivallere katılan turizm paydaşları ile festivalleri düzenleyen kurum yöneticilerinin de dahil edildiği bu çalışma, mevcut ve potansiyel festivallerin analizini yaparak, gelecekteki festivallerin planlanması ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi hususunda önemli bilgiler sunmaktadır.

Araştırmanın uygulama aşamasında çoğunlukla Karaman merkez, ilçe ve beldelerinde görev yapan belediye başkanları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bulgular Öztürk (2019) ve Kömürcü (2013) tarafından yapılan çalışmalarda belirtilen yerel halktan ve festivale katılan bireylerden oluşan örneklemelerden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla araştırmada turizm paydaşlarına ek olarak festivalleri düzenleyen kurumlardan derinlemesine bilgi elde edilmesi öngörülmüştür. Öyle ki elde edilen bilgiler doğrultusunda, Karaman’da düzenlenen festivallerin başlıca alt temaları; yöresel oyunlar, mevsimsel kutlamalar, kültür, sanat, gastronomi, gurbet vb. olarak saptanmıştır. Festivaller, yöresel ürünlerin tanıtımına ve yerel ekonomiye katkı sağlarken, aynı zamanda gurbetteki Karamanlılar için de bir etkinlik olmaktadır. Bu bulgular, Akturfan ve Şen’in (2023) yapmış olduğu araştırma ile uyumlu olup gastronomi festivallerinin yaygınlığı ise Bucak ve Aracı’nın (2013) yapmış olduğu araştırma ile örtüşmektedir. Düzenlenebilecek festivallerin alt temaları ise ulusal ve uluslararası tanıtım, iş odaklı etkinlikler, tarım ve endemik ürünler, sanat ve kültürel miras, turizm ve doğa, yöresel ürün ve gastronomi, gençlik ve kültür festivalleri olarak belirlenmiştir. Analizler, yöresel ürün ve gastronomi ile gençlik ve kültür festivallerinin en fazla ilgi gören festivaller olacağını göstermektedir. Bu festivallerin,

Karaman'ın kültürel ve turistik potansiyelini artırmada önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Erciyas ve Yılmaz'da (2021) yapmış oldukları araştırmada, gastronomi festivallerinin yaygınlığını vurgulamakta ve bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Festivallerin tercih edilme nedenleri; çevre illere yakınlık, tanıtım, rekreasyonel faaliyetler, yöresel ürünler, sosyal ihtiyaçlar, eğlence, turistik değerlerin keşfi, gastronomi ve sıra özlemi gibi alt temalardan oluşmaktadır. Karaman'daki festivallerin tercih edilmesinin başlıca nedeni, turistlerin tarihi ve turistik yerleri keşfetme isteğidir. Bu festivaller, Karaman'ın tarihi, doğal ve kültürel zenginliklerini tanıtmak ve katılımcıların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu bulgular, Çoban ve Süer (2018) ile Bucak ve Aracı'nın (2013) çalışmalarındaki sonuçlarla örtüşmektedir. Festivallerin tercih edilmesi ile ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel birtakım etkiler ortaya çıkmaktadır. Ekonomik etkiler teması; festivallerin yerel halkın gelirleri ve istihdam olanakları üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamaktadır. Festivaller, ziyaretçi harcamalarını artırarak yerel işletmelerin gelirlerini yükseltmekte ve yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Bu bulgular Süslü, Eryılmaz ve Demir'in (2019) yapmış olduğu araştırma ile farklılık gösterirken, Alagöz ve Taş (2022) ile Saatçi ve Yalçınkaya'nın (2018) yapmış oldukları araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Diğer yandan Karaman'daki festivaller, farklı kültürel kimliklerin kaynaşmasını sağlarken yerel halk ve ziyaretçiler arasında kültürel anlayış ve hoşgörüyü artırmaktadır. Dolayısıyla festivaller, toplumsal uyumu ve kültürel çeşitliliği desteklemekte olup bu sonuçlar başka araştırmalar ile benzerlik göstermektedir (Alagöz ve Taş, 2022; Kömürcü, 2013; Özgen Tuncer, 2020; Saatçi ve Yalçınkaya, 2018). Öte yandan Karaman'daki festivaller, nüfus yoğunluğu ve çevre kirliliği gibi olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ayrıca ziyaretçi sayısındaki artış, trafik sıkışıklığı, altyapı sorunları vb. gibi birtakım olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu bulgular, Alagöz ve Taş'ın (2022) araştırması ile çelişmekte olup Akkuş (2021) tarafından yapılan araştırma ile benzerlik göstermekte ve Akkuş (2021) çevre düzenlemelerinin önemini vurgulamaktadır.

Karaman'daki festivaller, bölgenin kültürel ve tarihi mirasını tanıtarak turist sayısını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Karaman'ın kültürel zenginlikleri, festival organizasyonlarının odak noktası haline gelmiştir. Çoban ve Süer (2018) ile İlban ve Kömür (2019) tarafından yapılan çalışmalar, festivallerin turist katılımını artırdığına işaret etmekte ve bu bulgular çalışmayı desteklemektedir. Ayrıca Karaman'daki festivallerin bilinirliğini artırmada sosyal medya ve dijital platformlar önemli bir rol oynamaktadır. Dijital kampanyalar ve influencer iş birlikleri sayesinde geniş kitlelere ulaşılmakta ve festivallere katılan ziyaretçi sayıları artış gösterebilmektedir. Benzer şekilde Yemenoğlu, Dalgın ve Çeken (2013) tanıtımın önemini vurgularken, Dalgın vd. (2023) ise dijital platformların katkı sağladığını ancak bazı yetersizliklerin de olduğunu yapmış oldukları araştırmalarda belirtmektedir. Son olarak, Karaman'daki festivallerin olumlu etkilerinin başında, kültürel ve sosyal etkileşim önemli bir yer tutmaktadır. Bu festivaller, yerel halkın kültürel kimliğini güçlendirirken, geleneksel değerlerin yaşatılmasına katkı sağlamakta ve farklı kültürlerin etkileşimini teşvik etmektedir. Ayrıca, toplumsal uyum ve dayanışma ortamı yaratarak sosyal bağları güçlendirmektedir. Öyle ki festivaller en çok yerel halkın sosyo-kültürel gelişimine olumlu katkıda bulunmaktadır. Bu bulgular Alagöz ve Taş (2022), Kömürcü (2013), Özgen Tuncer (2020), Saatçi ve Yalçınkaya (2018) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Karaman'daki festivallerin olumsuz etkileri arasında ise çevresel sorunlar öne çıkmaktadır. Festivaller, doğal yaşam alanlarına zarar verip atıkların artmasına ve kirliliğin yükselmesine neden olmaktadır. Bu durum, festival organizasyonlarının gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Zavalı ve Öztürk (2020) de festivallerin fiziki çevreyi olumsuz etkileyebileceğini belirtmiş ve bu bulgularla benzer sonuçlar elde etmiştir.

Sonuç olarak literatürde festivallerin etkinlik turizmi açısından incelenmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur (Büyüksalvarcı ve Akkaya, 2018; Çavuş ve Gürğah, 2022; Laing, 2018; Podgórski ve Fido, 2018). Yine festivallerin rekreasyon açısından incelendiği çalışmalar ile de karşılaşılmaktadır (Akturfan ve Şen, 2023; Ercan ve Civelek, 2021; Schwarz ve Tait, 2007). Ancak rekreasyon ve etkinlik turizmi bağlamında festivallerle ilgili yapılan araştırmalara rastlanılmamış ve festivaller ile ilgili araştırmalar bu araştırmada olduğu gibi incelenmemiştir. Dolayısıyla bu araştırma, Karaman ilinde düzenlenen ve düzenlenecek olan festivalleri hem rekreasyon hem de etkinlik turizmi açısından ele almakta ve festivallerin birtakım etkilerini özgün bir bakış açısıyla sunmaktadır.

Teorik Çıkarımlar

Bu araştırma, rekreasyon ve etkinlik turizmi literatürüne önemli teorik katkılar sağlamaktadır. Karaman'daki festivallerin turistler tarafından tercih edilme nedenlerini inceleyerek festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerini derinlemesine araştırmakta ve turizm gelişimi için sağladığı olumlu/olumsuz katkıları

ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırma, festivallerin turist sayısını nasıl arttırdığını ve ulusal ile uluslararası bilinirliği artırmak için neler yapılması gerektiğini tespit etmektedir. Dolayısıyla araştırma, büyük ve tanınmış destinasyonlara odaklanan mevcut çalışmaların aksine, Karaman örneği üzerinden yerel bağlamda festivallerin çok boyutlu etkilerini ele alarak, literatürdeki mekânsal sınırlılığı genişletmektedir. Ayrıca, rekreasyon, etkinlik, etkinlik turizmi ve festival kavramlarını birbirinden bağımsız olarak inceleyen çalışmaların çoğunlukla kuramsal bağlantıları sınırlı kalırken, bu araştırma söz konusu kavramları bütüncül bir çerçevede bir araya getirerek kuramsal ilişkilerin yerel bağlamda yeniden yapılandırılmasına imkân tanımaktadır. Son olarak araştırma, festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevre boyutlarını birlikte ele alarak festival turizminin teorik olarak çok boyutlu bir fenomen olduğunu vurgulamaktadır. Bu yönüyle araştırma, hem mevcut literatüre yeni bir perspektif kazandırmakta hem de rekreasyon ve etkinlik turizmi alanındaki kuramsal tartışmaları derinleştirmektedir.

Pratik Çıkarımlar

Bu araştırma, Karaman'daki festivallerin çeşitliliği ve etkileri hakkında pratik bilgiler sunmaktadır. Turizm işletmeleri ve seyahat acenteleri başta olmak üzere festivallerin düzenlenmesinde rol alan kamu kurum ve kuruluşları, Karaman ili özelinde festivallerin gerçekleşmesini destekleyerek turist sayısının artmasına katkı sunabilirler. İşletmeler ve kurumlar festivallerin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel etkilerini değerlendirerek yerel ekonomiyi güçlendirebilir, sosyal entegrasyonu destekleyebilir ve çevre düzenlemesine olumlu katkıda bulunabilirler. Ayrıca festivallerin devamlılığı için sürdürülebilir etkinlik yönetimi stratejileri geliştirilebilir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, festivallerin olumlu yönleri vurgulanarak gelecekteki etkinlik planlamalarına rehberlik edilebilir ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için önleyici tedbirler alınabilir. Bunun yanı sıra, Karaman'daki festivallerin tanıtım stratejileri geliştirilerek paydaşların etkinliklere katılımı teşvik edilebilir ve toplumsal sahiplenme ile sosyal bağlar güçlendirilebilir. Bu yönüyle araştırma, hem mevcut kaynakların etkin kullanımına hem de festival turizminin sürdürülebilir ve çok boyutlu yönetimine yönelik somut ve uygulanabilir öneriler sunmaktadır.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Bu çalışmada Karaman ili özelindeki festivaller incelenmiş ve turizm paydaşları dışındaki diğer potansiyel katılımcıların görüşleri alınmamıştır. Veri toplama yöntemi olarak ise yalnızca görüşmelerden faydalanılması, subjektif değerlendirmelere dayalı sınırlamalar yaratmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları arasında görüşülen katılımcı sayısı da yer almakta olup bu durum verilerin genellenebilirliğini kısıtlayabilmektedir. Ayrıca görüşmelerin tek bir dönemde yapılması, zamanla değişebilecek faktörleri göz ardı etmektedir. Bu sınırlılıklar doğrultusunda gelecekte yapılacak akademik çalışmalar için birtakım öneriler geliştirilmiştir. Karaman ili dışında gerçekleşen farklı temalardaki festivaller üzerine nitel veya nicel araştırmalar gerçekleştirilebilir. Farklı coğrafi bölgelerde düzenlenen festivallerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, yerel bağlamın ötesinde genellenebilir akademik bulgular üretmeye katkı sağlayacaktır. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, turizm işletmeleri, organizatörler, sponsorlar, turistler ve yerel halk gibi tüm turizm paydaşlarının görüşlerini kapsayacak araştırmalar, festivallerin etkilerini daha kapsamlı şekilde ortaya koyabilir. Festivallerin tercih edilme nedenleri araştırılarak turist sayısını artırmak için neler yapılması gerektiği saptanabilir. Ayrıca festivallerin daha geniş kitlelere ulaşabilmesi ve ulusal/uluslararası bilinirliklerini artırabilmesi için yapılması gerekenler üzerine akademik araştırmalar gerçekleştirilebilir. Teknolojinin önemine dikkat çekilerek, festivallerin sosyal medya ve dijital platformlarda nasıl yankı bulduğunu inceleyen çalışmalar yapılabilir. Nitekim bu öneriler ile rekreasyon ve etkinlik turizmi literatürüne yeni araştırmalar eklenmesi ve festivallerin farklı açılardan bilimsel olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Akkuş, Y. (2021). *Etkinlik turizmi kapsamında festivaller: Side Dünya Müzikleri Kültür ve Sanat Festivali* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Akturfan, M. ve Şen, A. (2023). Rekreasyon turizmi bağlamında gastronomi temalı festivaller. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(1), 230-244.
- Akyürek, S. (2016). *Rekreasyon alan ve faaliyetlerinin yurt içi turizm talebi ve yeniden ziyaret etme niyetine etkisi: Bodrum örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Alagöz, G. ve Taş, M. (2022). Festivallerin yerel halk üzerindeki etkileri üzerine bir araştırma. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 5(2), 668-679.

- Aykaç, E. ve Tekeli, M. (2021). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumu: Çorum ili örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 1874-1895.
- Bilgili, B., Yağmur, Ö. ve Yazarkan, H. (2012). Turistik ürün olarak festivallerin etkinlik ve verimliliği üzerine bir araştırma (Erzurum-Oltu Kırdag Festivali örneği). *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2(2), 117-124.
- Bucak, T. ve Aracı, Ü.E. (2013). Türkiye’de gastronomi turizmi üzerine genel bir değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(30), 203-216.
- Büyükalvarcı, A. ve Akkaya, A. (2018). Etkinlik turizmi olarak gastronomi festivallerinin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 6(67), 452-467.
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015(10), 1-17.
- Çavuş, A. ve Gürgah, A. (2022). Etkinlik turizmi kapsamındaki festivallerin yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Uluslararası Silifke Müzik ve Folklor Festivali örneği. *Journal of Silk Road Tourism Research*, 2(1), 12-23.
- Çoban, M. ve Süer, S. (2018). The role of the festival tourism in the destination branding: A study on Alacati Herb Festival. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2(2), 58-67.
- Dalgın, T., Kara, E. ve Çeken, H. (2023). Etkinlik turizmi kapsamında Ordu Vosvos Şenliği organizasyon sürecinin değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 233-250.
- Derrett, R. (2003). Making sense of how festivals demonstrate a community’s sense of place. *Event Management*, 8(1), 49-58.
- Doğan, Y. ve Tekeli, M. (2024). The impact of local community attitudes towards sustainable tourism development on tourism development support. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 12(2), 1089-1104.
- Ekin, Y. (2011). *Etkinlik turizmi kapsamında festivaller ve Antalya Altın Portakal Film Festivali’nin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri konulu bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Ercan, F. ve Civelek, M. (2021). Rekreasyon faaliyetleri kapsamında etkinlik ve festivallerin destinasyon imajına etkisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 653-664.
- Erciyas, N. ve Yılmaz, İ. (2021). Gastronomi turizminin gelişiminde gastronomi festivalleri ve Türkiye’deki mevcut durum. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 91-108.
- Giritlioğlu, İ., Olcay, A. ve Özekici, Y.K. (2015). Bir turizm çeşitliliği olarak festival etkinliklerinin sınıflandırılması: Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 306-323.
- Goldblatt, J. (2000, July). A future for event management: The analysis of major trends impacting the emerging profession [Conference presentation]. *Events Beyond 2000: Setting the Agenda*, Sydney, Australia.
- Güner, Ç. (2019). *Fotoğraf çekme amaçlı seyahatlere ilişkin motivasyonların belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.
- İlban, M.O. ve Kömür, T. (2019). Destinasyon markalaşmasında festival turizminin rolü: Ayvalık Uluslararası Zeytin Hasat Günleri örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(2), 274-295.
- Karaca, O.B., Yıldırım, O. ve Çakıcı, A.C. (2017). Adana Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı’na katılan ziyaretçilerin algı ve memnuniyetleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 222-239.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme*. Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. ve Akgül, B.M. (2016). *Ekorekreasyon; rekreasyon ve çevre*. Gazi Kitabevi.
- Karaman’da Yatırım. (2024, Haziran 16). *Karaman’da düzenlenen festivaller*. <https://www.karamandayatirim.gov.tr/>

- Kömürcü, G. B. (2013). *Etkinlik turizmi çeşidi olarak festivaller: Bozcaada Yerel Tatlar Festivali örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Laing, J. (2018). Festival and event tourism research: Current and future perspectives. *Tourism Management Perspectives*, 25, 165-168.
- Okumuş, F., Avcı, U., Kılıç, I. ve Walls, A.R. (2012). Cultural tourism in Turkey: A missed opportunity. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21(6), 638-658.
- Özgen Tuncer, A. (2020). The international labour film festival in Turkey. *NECSUS European Journal of Media Studies*, 9(2), 303-311.
- Öztürk, B.N. (2019). Etkinlik turizmi ve destinasyon pazarlaması kapsamında Antalya'nın değerlendirilmesi. İçinde S. Sarıbaş, ve T. Akkuş (Eds.), *Sosyal, insan ve idari bilimlerde yenilikçi çalışmalar* (ss. 153-182). Duvar Yayınları.
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage.
- Podgórski, Z. ve Fido, A. (2018, November). Event tourism on the example of Bella Skyway festival (Toruń, Poland) [Conference presentation]. *AIP Conference Proceedings*, Thessaloniki, Greece.
- Quinn, B. (2009). Festivals, events and tourism. In T. Jamal, ve M. Robinson (Eds.), *The SAGE handbook of tourism studies* (pp. 1-48). SAGE.
- Saatçi, G. ve Yalçınkaya, T. (2018). Yöresel festivallerin yerel halk üzerindeki etkileri: Alaçatı Ot Festivali örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Iwact'18 Özel Sayısı), 153-169.
- Sandelowski, M. (1995). Triangles and crystals: On the geometry of qualitative research. *Research in Nursing & Health*, 18(6), 569-574.
- Schwarz, E.C. ve Tait, R. (2007). Recreation, arts, events and festivals: Their contribution to a sense of community in the Colac–Otway Shire of Country Victoria. *Rural Society*, 17(2), 125-138.
- Süslü, C., Eryılmaz, G. ve Demir, E. (2019). Festival turizminin ekonomik kalkınmaya etkisi: Silifke Uluslararası Müzik ve Folklor Festivali. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1074-1090.
- Şehrim Karaman. (2024, Aralık 9). *Karaman'ın günümüzdeki kültürel festivalleri ve etkinlikleri*. <https://sehrimkaraman.com/tr-karaman-kulturel-mirasi/karaman-in-gunumuzdeki-kulturel-festivalleri-ve-etkinlikleri/137559>
- Tekeli, M. ve Bozkurt, İ. (2021). Recreation and tourism: A bibliometric analysis based on a Scopus database. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(5), 1291-1308.
- Tekeli, M. ve Kırıcı Tekeli, E. (2020). Sustainable gastronomic tourism. In F. Türkmen (Ed.), *Selected academic studies from Turkish tourism sector* (pp. 113-133). Peter Lang.
- Tekeli, M., Kırıcı Tekeli, E. ve Değerli, Y. (2023). Sürdürülebilir turizm perspektifinden Ermenek'in alternatif turizm potansiyeli: Nitel bir araştırma. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 6(1), 106-128.
- Yalım, F. ve Kurban, S. (2013). Kentlerde çevre bilincinin oluşturulması sürecinde bir halkla ilişkiler aracı olarak festivallerden yararlanılması: İstanbul Ecofest'e katılanlar üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 7(4), 81-93.
- Yemenoğlu, E., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2013). Geleneksel festivallerin kırsal turizm üzerindeki etkileri: Denizli-Honaz Kiraz Festivali örneği. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(1), 16-21.
- Zavalsız, Y.S. ve Öztürk, Y.E. (2020). Festivallerin yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2), 456-474.